در گفت‌وگوی «شرق» با محسن جلیلوند بررسی شد

قدرت بازدارندگی موشک و پهپاد از سوخو-۳۵ بیشتر است

عبدالرحمن فتح‌الهی: اخیرا در محافل سیاسی، دیپلماتیک و رسانه‌ای مسئله استفاده روسیه از پهپادهای ایرانی در جنگ اوکراین بسیار داغ شده است؛ اتفاقی که کاهش سطح روابط دیپلماتیک یک دیپ با تهران را رقم زد. در همین رابطه یکی از سناریوهای محتمل درخصوص احتمال فروش پهپادها از سوی ایران به روسیه به هدف به‌کارگیری در جنگ اوکراین ناظر به تلاش‌های جمهوری اسلامی برای خرید جنگنده سوخو-۳۵ است. دراین‌میان گفته‌های امیر سرتیپ حمید واحدی، فرمانده نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران دراین‌خصوص (خرید سوخو-۳۵) برخی واکنش‌ها را به دنبال داشته است. وبگاه آمریکایی «فوربز» نوشت: «پس از اینکه تهران اولین جنگنده‌های سوخو-۳۵ خود را از روسیه خریداری کند، ممکن است قصد داشته باشد بیش از ۳۰ جنگنده دیگر را در داخل تولید کند تا نیاز نیروی هوایی جمهوری اسلامی ایران برای دست کم ۶۰ جنگنده جدید را برآورده کند». به نوشته فوربز، ایران به‌عنوان بخشی از افزایش همکاری دفاعی خود با روسیه، خواستار ارتقای جنگنده‌های میگ-۲۹ فالکروم قدیمی خود به میگ-۲۹ اس‌ام‌تی است که می‌تواند آنها را قادر سازد تا جسل دیگر به عملیات خود ادامه دهند. اما تا چه اندازه می‌توان این ادعاها را نزدیک به واقعیت دانست؟ با توجه به تجربه تلخ فروش سامانه موشکی اس-۳۰۰ از طرف روس‌ها به ایران آیا می‌توان به خرید سوخو-۳۵ از مسکو امید داشت؟ آیا روسیه با دراختیارگرفتن پهپادهای ایرانی حاضر به دادن جنگنده سوخو-۳۵ به تهران خواهد شد؟ پاسخ به این سؤالات و پرسش‌هایی ازاین‌دست، محور گفت‌وگوی «شرق» با محسن جلیلوند است. آنچه در ادامه می‌خوانید، ماحصل گپ‌وگفت با این استاد روابط بین‌الملل است.

● قبل از ورود به بحث اصلی گفت‌وگو با شما به ادعای اخیر ترکیه برای خرید سوخو-۳۵ روسیه بپردازیم. درهمین راستا اسماعیل دمیر، رئیس آژانس صنایع دفاعی ترکیه ۲۴ سپتامبر/ دوم مهر به CNN گفت ترکیه ممکن است خرید جنگنده سوخو-۳۵ روسیه را در صورت شکست قرارداد خرید F-۱۶ ساخت آمریکا در نظر بگیرد. حال با توجه به ساختار نظامی ارتش ترکیه به بر اساس اقتضائات ناتو چیدمان یافته و شکل گرفته است، اساسا خرید سوخو-۳۵ تا چه اندازه می‌تواند به تقویت و چالاکی نیروی هوایی ارتش ترکیه کمک کند؟

همان‌طور که بدرستی گفتید ساختار ارتش ترکیه بر مبنای جارچوب غربی با محوریت ناتو شکل گرفته است. از این همین حیث ترکیه یکی از مهم‌ترین اعضای پیمان آتلانتیک شمالی با همان ناتو است. با درنظرگرفتن این نکته کلیدی به نظر می‌اشطاق و تنظیم ارتش ترکیه و نیروی هوایی این کشور با سیستم شرقی و به‌کارگیری جنگنده‌های روسی چه سوخو-۳۵ و چه دیگر جنگنده‌ها قدری مشکل است. البته این اقدام غیرممکن نیست ولی ادایته‌شدن ارتش ترکیه و نیروی هوایی این کشور با جنگنده‌های روسی به زمان و هزینه بالایی نیاز دارد.

● پس به همین دلیل است که ترکیه حتی پس از اقدام سال ۲۰۱۹ ایالات متحده مبنی بر کنارگذاشتن این کشور از برنامه ساخت F-۳۵ به دلیل خرید سامانه‌های دفاع هوایی اس-۴۰۰۰ از روسیه، حتی پیشنهاد واشنگتن را درخصوص خرید نسل چهارم جنگنده‌های F-۱۶ به‌جای جنگنده‌های نسل پنجم F-۳۵ پذیرفت. هرچند اواسط جولای مجلس نمایندگان آمریکا منعمی را برای قانون مجوز دفاعی ملی تصویب کرد که انتقال قریب‌الوقوع جنگنده‌های F-۱۶ به ترکیه را هم محدود می‌کند؟

در پاسخ به سؤال نخست گفتم با توجه به شرایطی که برای ارتش ترکیه وجود دارد، این ارتش در طول این سال‌ها خود را با جک‌افزارها و ساختار غربی تنظیم کرده است؛ بنابراین بهترین و ایدئال‌ترین سناریو استفاده از جنگنده‌های اروپایی و به‌خصوص آمریکایی است. به همین دلیل اخیرا ترکیه دوباره مسئله خرید تسلیحات از آلمان و سعود را هم پیش برده است و در کنار آن باوجود کارنگاشته‌شدن از پرونده ساخت مشترک جنگنده نسل پنجم اف-۳۵، حتی به خرید جنگنده‌های نسل چهارم F-۱۶ قناعت کرده و قرارداد خرید F-۱۶ از دنبال منمم مجلس نمایندگان از خرید جنگنده‌های F-۱۶ هم محروم شود. مجبور است به سمت خرید سوخو-۳۵ پیش برود که در این صورت باید حتی سیستم آموزشی خلبانان و لباس فرم آنها را هم تغییر دهد که این مستلزم هزینه و زمان زیادی است. ضمن اینکه لجستیک و پشتیبانی نیروی هوایی ترکیه بر همان مبنای جنگنده‌های اروپایی و آمریکایی تنظیم شده است؛ بنابراین ترکیه مشکل مضاعف دیگری درخصوص به‌کارگیری لجستیک و پشتیبانی از این جنگنده‌های روسی دارد. البته مشابه همین وضعیت درخصوص مسئله بدافند ترکیه هم وجود دارد.

● منظورتان سامانه موشکی اس-۴۰۰ است؟

دقیقا. بینید پکیارچه یدافند ناتو بکنجاند؛ چراکه آمریکا مخالف به‌کارگیری سامانه موشکی اس-۴۰۰ در کنار سامانه موشکی پاتریوت به‌عنوان سامانه یدافند یکپارچه ناتو بود. به‌هرحال سامانه موشکی پاتریوت به‌کارگیری بعمل می‌کند. بنابراین اختلاط مسئله همین مخالفت آمریکا درخصوص به‌کارگیری سامانه لجستیک و پشتیبانی از جنگنده‌های روسی ترکیه وجود دارد. پس حتی اگر روسیه بتواند این جنگنده‌ها را به ترکیه بفروشد و ترکیه هم آنها را خریداری کند، به نظر می‌رتش ترکیه و نیروی هوایی این کشور مجبور است این جنگنده‌ها را خارج از ساختار ناتو به کار ببرد. اگر هم زمانی برای این جنگنده‌ها مشکلی پیش بیاید، قطعا ناتو به دنبال پشتیبانی و لجستیک آنها نخواهد بود. در نتیجه ترکیه به تنهایی یا با کمک روسیه مجبور به تعمیرات، پشتیبانی و لجستیک این جنگنده‌ها خواهد بود. این در حالی است که اکنون خود روسیه هم درگیر جنگ اوکراین است و به نظر می‌ا فدام یونین برای الحاق چهار منطقه از خاک اوکراین که در مجموع ۱۵ درصد از خاک کشور را شامل می‌شود، عملا روسیه فضا را برای اوجگیری خیل فراهم کرد. این مسئله باعث خواهد شد که روسیه نتواند به کمک تمام‌وکمال مسئلهسیر لجستیک و پشتیبانی از جنگنده‌های خود را بیش ببرد.

● با کنارگذاشتن ترکیه از ائتلاف‌نامه مشترک ساخت F-۳۵ اکنون هفت شریک (انگلیس، هلند، ایتالیا، استرالیا، دانمارک، کانادا و نروژ) در ساخت این جنگنده نسل پنجم باقی مانده‌اند؟

بله. اینها سوال‌های قبلی شما بحث ظرفیت اردوغان، رئیس‌جمهوری ترکیه مبنای اعلام کرد که آمریکا، انگارا را به خرید جنگنده‌هایی دیگر اما از نسل چهارم مشابه جنگنده‌های F-۱۶ دعوت کرده است. از این رو قرار است کنگره آمریکا با این مسئله موافقت کند و وزارت امور خارجه آمریکا نیز برای تحقق این قرارداد درحال لابی‌گری است تا قانون‌گذاران را متقاعد کند که این توافق به نفع واشنگتن است.

● از همین رهگذرت و مسئله اصلی گفت‌وگو با شما درباره احتمال خرید جنگنده سوخو-۳۵ توسط ایران شویم. دراین‌باره این گزاره احتمالی وجود دارد که تهران با پذیرش هزینه‌های دیپلماتیک فشارهای روسیه برای به‌کارگیری در جنگ اوکراین و مشخصا ارسال پهپادهای نظامی قاد-۱۳۶، مهاجر-۶، کارو و... به دنبال متقاعدکردن مسکو برای فروش جنگنده سوخو-۳۵ بوده است. حال باید بپرسید که آیا روسیه به دنبال به‌کارگیری پهپادهای ایران در جنگ اوکراین خود را موظف به فروش جنگنده سوخو-۳۵ به ایران می‌داند؟

ایجاد همه مسئله توازن بین این دو جک‌افزار است. اساسا پهپاد یک ابزار جنگی تاکتیکی است و در مقابل آن جنگنده‌ها، هدف‌های شکاری و بمب‌افکن‌ها سلاح‌های راهبردی ارتش در قوای دفاعی هر کشوری به شمار می‌روند. از این منظر روندی‌هم به این دو مسئله کاملا اشتباه است. بنابراین به نظر نمی‌رسد که روسیه به دنبال استفاده از پهپادهای جنگی ایران خود را موظف بداند که جنگنده سوخو-۳۵ را به ایران بفروشد یا حتی اگر مسئولان ایران چنین تصوری داشته باشند که می‌توانند با فروش و ارسال پهپاد، روسیه را متقاعد به دادن جنگنده به ایران کنند، کاملا در اشتباه هستند.

● دلیل یا دلایل بنا بر این ارزیابی‌تان چیست؟

اولا که ما تجربه فروش سامانه موشکی اس-۳۰۰ روسیه را داریم و دیدیم که مسکو چه بازی‌های سیاسی و منت‌هایی را برای فروش این سامانه موشکی بر سر ایران پیاده کرد. ضمن آنکه مسئله خرید پهپاد از ایران به‌کارگیری در جنگ اوکراین هدفی کاملا متفاوت دارد.

● چه هدفی؛ کاهش هزینه‌ها برای روسیه؟

بله. روسیه چون خود را درگیر یک جنگ طولانی و فرسایشی در اوکراین می‌بیند، سعی دارد با به‌کارگیری جنگ‌افزارهای ارزان‌قیمت سلاح سایر کشورها حتی‌الامکان این جنگ را حتی‌المقدور بیرون از کیان خاص دهد. به‌خصوص آنکه اکنون روسیه با حجم گسترده‌ای از تحریم‌های جامعه بین‌المللی مواجه است. ازاین‌رو به‌کارگیری پهپادهای ارزان‌قیمت ایرانی در جنگ اوکراین یک راهکار برای کاهش هزینه است. نه بدبه‌تنی تسلیحاتی. در همین راستا اخیرا برخی هم درخصوص خرید برخی تجهیزات جنگی از کره شمالی توسط روسیه رسانه‌ای شده است. به هر حال بودجه نظامی و دفاعی روسیه رقمی بین ۶۵ تا ۷۰ میلیارد دلار است که اساسا با بودجه ۸۰۰ میلیارد دلاری پنتاگون قابل قیاس نیست. پس روسیه خود را موظف نمی‌داند به ارائه خدمات به پهپادهای ایرانی در جنگ اوکراین. جنگ‌های خود را به ایران بفروشد. مسئله دیگری که نباید فراموش کند این است که روسیه در شرایط انزوای دیپلماتیک در تلاش است دیگر کشورها را شریک خود قرار دهد. در این بین متأسفانه نوع نگاه، تصمیمات و اساسا رابطه‌ای متفاوت مسئولان ما در جنگ اوکراین سبب شد ما شاهد هزینه‌های زیادی برای ایران به واسطه ارسال پهپاد به روسیه با هدف به‌کارگیری در جنگ باشیم. البته نکته مهم‌تری که نباید ناگفته بماند، این است که اساسا فروش و ارسال پهپاد

قدرت بازدارندگی موشک و پهپاد از سوخو-۳۵ بیشتر است

یک قرارداد راهبردی و استراتژیک در معادلات جنگی نیست، در صورتی که فروش جنگنده یک قرارداد راهبردی تسلیحاتی تلقی می‌شود. این در حالی است که به باور من روسیه چنین برآوردی از روابط و مناسبات خود با جمهوری اسلامی ایران، حتی در حوزه نظامی و با وجود همکاری‌های میدانی در سوریه ندارد. یعنی برخلاف ارزیابی برخی مسئولان که خود را متحد راهبردی روسیه و چین می‌دانند، مسکو به‌هیچ‌عنوان چنین نگاهی به تهران ندارد. به همین دلیل هم اساسا بنایی برای فروش جنگنده‌ها و دیگر سلاح‌های راهبردی به ایران ندارد. اما در مقابل روسیه تمایل زیادی به فروش جنگنده‌های راهبردی و دیگر جنگ‌افزارهای استراتژیک خود به کشوری مانند هندوستان، ترکیه و... دارد.

● اتفاقا در تایید جمله آخرتان روسیه علاوه بر فروش اس-۴۰۰ به ترکیه و تلاش برای فروش اس-۵۰۰۰ و سوخو-۳۵، حتی خواهان آن است که سوخو-۵۷ خود را به ترکیه بفروشد؛ جنگنده‌ای که در کنار سه جنگنده «اف ۲۲ ریپورتر، اف ۳۵ لایتنینگ و چنگدو جی-۲۰»، نسل پنجم و بیشرفته‌ترین جنگنده‌های عملیاتی جهان را تشکیل می‌دهند. حتی روسیه پیش‌تر نیز از آمادگی خود برای همکاری در توسعه نسل پنجم جنگنده‌های «تی‌اف - ایکس» با همان جنگنده چندمنظوره ترکیه خبر داده بود. حال با این تفاسیر این سؤال ذهن من را درگیر کرده است که چرا روسیه حاضر به ادامه و حتی تعمیق این همکاری‌های نظامی و فروش تسلیحات راهبردی به ترکیه است. آیا جنین همکاری‌ای بین مسکو و تهران وجود ندارد؟

این سؤال شما بسیار مهم است چون مکمل و مؤید تحلیل من است. باز هم تکرار می‌کنم که برخلاف ارزیابی داخلی کشور ما که این تصور را دارند که جمهوری اسلامی ایران متحد راهبردی چین و روسیه است، مسکو به هیچ عنوان چنین برداشتی ندارد. چراکه متأسفانه تهران در طول این سال‌ها به عنوان بازار مکمل در سیاست‌های روسیه عمل کرده است و به دلیل برخی نگاه‌ها در برابر روس‌ها، نقش، نفوذ و جایگاهی توسط روسیه برای تهران در سیاست‌های کلی این کشور وجود ندارد. اما برخلاف اقتضائات ایران، ترکیه به عنوان یکی از مهم‌ترین اعضای ناتو، بازیگر کلیدی در سیاست‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای روسیه به شمار می‌رود، از جهات روسیه گرفته تا قفقاز جنوبی و قره‌باغ و به خصوص جنگ اوکراین؛ به همین دلیل روسیه همواره سعی کرده است ترکیه را به عنوان یکی از اعضای کلیدی ناتو در دل خود نگه دارد که از مسیر آنکارا بتواند سیاست‌های مدنظرش را در قبال ناتو و غرب پیش ببرد؛ بنابراین علاوه بر سطح عمیقی از مناسبات سیاسی، دیپلماتیک، اقتصادی و تجاری، روسیه سعی دارد حتی با وجود اختلافات کلیدی بین آنکارا و مسکو در سوریه، حوک اوکراین و قفقاز همواره در حوزه‌های مختلف تسلیحاتی با ترکیه حفظ کند. چراکه روسیه به نقش ترکیه در بیشبرد سیاست‌های خود نیاز دارد.

● نکته مهمی که در گفته‌های محترم‌تان مطرح شد می‌تواند نقش کلیدی عمل کند. به این معنا که بعد از اقدام اوجگیری جنگ، روسیه به شکل جدی‌تری به متحدان منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای نیاز دارد. لذا این مسئله می‌تواند باعث شود که این ایران برای تداوم همکاری‌ها با روسیه پیش‌شرط خرید جنگنده سوخو-۳۵ را مطرح کند؟

ما باید شرایط را بر اساس واقعیات ببینیم و آن را مورد تحلیل قرار دهیم. واقعیت آن است که حتی اگر فشارها در جنگ اوکراین به روسیه افزایش پیدا کند، بسیار بعید است که مسکو اقدامی را درخصوص فروش جنگنده سوخو-۳۵ به ایران در پیش بگیرد. چراکه این مسئله صرفا به موازنه روسیه با ناتو و آمریکا منجر نمی‌شود؛ بلکه شاید در یک سطح از تحلیل روسیه بتواند با مسئله فروش جنگنده به ایران یک توان امنیتی، نظامی و دفاعی را در برابر بازیگران منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای ایجاد کند. اما در یک سطح دیگر از تحلیل این قضیه کاملا کمی برای کشورها با روسیه خواهد شد.

● کدام کشورها؟

منظور مشخص من کشورهای همسایه ایران از ترکیه گرفته تا کشورهای حاشیه خلیج فارس است. این کشورها حتی بعد از جنگ اوکراین روابط عمیقی با روسیه دارند. یعنی مسکو و حتی چین علاوه بر حوزه‌های دیپلماتیک، سیاسی، اقتصادی و تجاری، حوزه‌های دیگری را در این کشورها دارند.

● از چین نام بردید. پیوگته شما با شاهد همکاری‌های نظامی چین با کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس هستیم. در همین رابطه اخیرا چینی‌ها در یک قرارداد تسلیحاتی به دنبال فروش و تولید موشک‌های بالستیک بیشرفته بومی در خاک عربستان و به دنبالش ایجاد شهرهای موشکی برای این کشور هستند. از دیدگاه شما یکن هم مانند روسیه مسکو به تهران می‌نگرد؟

دقیقا. چین و به خصوص روسیه که محل سؤال شماست، تمایلی به برهم‌زدن این توازن ندارند. لذا اگر روسیه به هر دلیلی بخواهد جنگنده سوخو-۳۵ را به ایران بفروشد که من بعید می‌دانم،

اساسا توان دفاعی و نظامی ایران مبتنی بر بازدارندگی با اتکا به توان موشکی و پهپادی است. یعنی توان بازدارندگی نظامی و دفاعی ایران بر نیروی هوایی و جنگنده استوار نیست. چون طی چند دهه اخیر بعد از جنگ تحمیلی، ایران به واسطه بودجه‌نداشتن و به‌دلیل تحریم‌ها در حوزه جنگنده‌های پیشرفته و عدم توان ساخت آن سعی کرده است برای ایجاد موازنه و برقرار این خلأ عمدتا توان موشکی و پهپادی خود را ارتقا دهد. بنابراین اساسا بودن یا نبودن جنگنده‌های پیشرفته نقطه عطفی در توان بازدارندگی دفاعی ایران نیست.

● به چه دلیل؟

چون استفاده از جنگنده برای تجاوز است. نه دفاع. در حالی که جمهوری اسلامی ایران باور و باورها عنوان کرده است که اساسا تلاش برای ارتقای توان نظامی و دفاعی‌اش صرفا برای بازدارندگی و توان‌بخشی در برابر بازیگران منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای است. نه برای تجاوز و حمله نیامده‌گنجی؛ در نتیجه توان موشکی و پهپادی فعلی جمهوری اسلامی به مراتب بازدارنده‌تر، تاثیر دارم بازدارندگی از داشتن جنگنده‌های نظامی سوخو - ۳۵ و حتی نسل جدید جنگنده‌های آمریکایی است. ضمن اینکه اساسا نفس، مباحث و محتوای شکلی جنگ‌های سال‌های اخیر با دهه‌های گذشته فرق کرده است. این جنگ‌ها را می‌توان جنگ‌های هیبریدی، ترکیبی و همه‌جابه در نظر گرفت که معنا و سر آن به یک اتفاق‌ایتی، امنیتی و سیاسی بازمی‌گردد و دست و پای آن نهایتا جنگ‌های زمینی است. در این راستا نیروی هوایی و جنگنده‌های دوراندازی در نیروی ایران تمام‌کنندگی هستند. با این حال توان موشکی و پهپادی ایران فعلا بازدارندگی را برای ایران در منطقه رقم زده است. برای مثال کافی است به همین جنگ یمن نگاه کنید. انصارالله و حوثی‌ها با پهپادهای ۱۰ هزار دلاری ایرانی توانسته‌اند یک کشور ۱۰ برابر دلاری، موشک‌های پاتریوت یک میلیون دلاری از آمریکا بخرد. بنابراین اکنون توان موشکی و پهپادی ایران توازن را به هم زده است. مضافا هزینه تعمیر، نگهداری و عملیاتی‌کردن جنگنده‌ها هم برای کشوری مانند ایران بسیار سنگین است. در عین حال هر چند سال یک بار باید این هواپیماها از نظر تجهیزات الکترونیکی و راداری به‌روز شوند.

● ولی زمانی که برای مثال کرجستان تمام میگ‌های ۲۱ خود یا هندوستان تمام میگ‌های ۲۳ خود را به اسرائیل داده‌اند تا آنها را به‌روز کند، نشان می‌دهد که تقویت اسکادران جنگنده هر کشور به‌مراتب مهم‌تر از توان موشکی و پهپادی است.

من گفتم توان موشکی و پهپادی بازدارنده است، تمام‌کننده نیست، اما برخورداری از قدرت تمام‌کنندگی نیازمند هزینه بالاست. لذا اگر ایران حتی به دنبال تعجیب، نگهداری و تجهیز همین جنگنده‌های خود و به‌روزکردن سیستم راداری و مخابراتی آن است، باید از توان الکترونیکی بالایی برخوردار باشد که در شرایط تحریمی کنونی به‌صرفه نیست. اینها علاوه بر آن است که هدف نهایی از ارتقای توان جنگنده‌های ایرانی صرفا برای بازدارندگی در برابر اسرائیل و برخی از کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس است. ولی در همین مورد مشخص من به شما اطمینان خاطر می‌دهم که قطعات توان جنگنده‌های ایران به اسکادران هوایی کشورهای حاشیه خلیج فارس و اسرائیل نمی‌رسد. چون آنها از جنگنده‌های به‌روز و بیشرفته برخوردارند. اما این به معنای آن نیست که ایران توان بازدارندگی ندارد. بلکه ایران به راحتی می‌تواند هر گونه حمله احتمالی جنگنده‌های اسرائیلی و کشورهای حاشیه خلیج فارس را با موشک‌ها و پهپادهای خود خنثی کند. کما اینکه شما دیدید در سالگردترین پهپاد کیلومتر طولی آمریکایی رقابت‌های خود را به‌شکل بسیار به بیشبرد و تقویت توان دیپلماتیک کشور، نه اینکه فقط را به شکل کاملا برنرکی امنیتی کند.

● آن‌گونه که مطرح شد، قرار بود که در سپتامبر ۲۹ و ۱۹/۱۴۰ژانویه ۲۰۲۲ سید ابراهیم رئیسی به روسیه و دیدارش با ولادیمیر پوتین، همتای روسی علاوه بر امضای سند همکاری راهبردی ۲۰ساله ایران و روسیه، قرارداد تسلیحاتی ۱۰ میلیارد دلاری هم بین تهران و مسکو به امضا برسد. در همین زمینه ارزیابی‌هایی «تراویسان کاتارا» و روزنامه «اوراسیاویل» چاپ روسیه با وبگاه شبکه «تی‌آرتی» ترکیه، نشسال اینترست در ایالات متحده، شبکه فوربز، وبگاه آمریکایی «۱۹۴۵» و نقل از وبگاه «اوباسیون‌لاین» و... اخباری مبنی بر احتمال انعقاد قرارداد نظامی و تسلیحاتی بین جمهوری اسلامی ایران و روسیه در جریان سفر حضور سید ابراهیم رئیسی در مسکو برای فروش ۴۴ فروند جنگنده سوخو-۳۵ و دو سامانه موشکی اس-۴۰۰ و یک ماهواره نظامی مطرح کرده‌اند. حتی فوربز ادعا کرد در صورت عقد قرارداد بین ایران و روسیه احتمالا ۱۵ فروند از جنگنده‌های سوخو-۳۵ در اوایل ۲۰۲۲ به ایران تحویل داده خواهد شد که هیچ‌کدام از آنها رنگ واقعیت به خود نگرفت. حال با استناد به گفته فوق و دلیل احتمال داده در ذیل کفته‌های امیر سرتیپ حمید واحدی، فرمانده نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران، روسیه حاضر به فروش جنگنده‌های سوخو-۳۵ به ما بشود؟

به نظر من اساسا مسئله خرید تسلیحات، از همین حرف جنگنده از روسیه کار اشتباهی است.

● چرا؟

چون ملا ما قبلا میگ‌های ۲۹ را از روسیه خریده بودیم. چون اساسا طراحی این جنگنده‌ها (میگ‌۲۹) از سای وضعیت آب و هوایی سرد روسیه طراحی شده‌اند. یعنی اگر این جنگنده‌ها در مناطق گرم مانند فلات مرکزی و مناطق جنوبی ایران به پرواز درآیند، شاهد خرابی آنها خواهیم بود. مضافا روسیه نسل بیشرفته‌تر و مجهزتر همین میگ‌های ۲۹ را که به ایران داده بود، در اختیار هندوستان مانده بود که اساسا در اختیار کشور دیگر قرار داده شد. در اختیار تسلیحاتی - ۳۵ تا چه اندازه می‌تواند توان دفاعی ما را افزایش دهد؟

● اتفاقا پیوم همین نکته شما بسیاری معتقدند اگرچه جمهوری اسلامی ایران از نظر دفاعی و نظامی به یک نقطه بازدارنده با اتکا به توان موشکی و پهپادی رسیده، اما در جوزه برخورداری از جنگنده‌های پیشرفته دچار خلأ و نقصان است. به دلیل همین مسئله و کمبود در اسکادران هوایی ذیل دبود جنگنده‌های به‌روز، جمهوری اسلامی ایران به ناچاری افزایش توان موشکی و پهپادی تمرکز کرده است تا به یک نقطه بازدارنده برسد. به هر حال اسکادران بهیار برخوردار ایران از جنگنده‌هایی توپ F - ۴ (فانتوم ۲)، اف - ۵، اف - ۱۴، میگ-۲۹، سوخو ۲۲، سوخو۲۵، چنگدو جی ۷ با همان اف ۷ صادراتی چین، داسو میراژ ۵ - ۱ و برخی جنگنده‌های ساخت داخل مانند آذرخش، صاعقه و کوثر که عملا توان موتاژ و گیربه‌ایری از نوزتوپ اف - ۵ آمریکایی هستند. تشکیل می‌دهد.

اساسا توان دفاعی و نظامی ایران مبتنی بر بازدارندگی با اتکا به توان موشکی و پهپادی است. یعنی توان بازدارندگی نظامی و دفاعی ایران بر نیروی هوایی و جنگنده استوار نیست. چون طی چند دهه اخیر از جنگ تحمیلی، ایران به واسطه بودجه‌نداشتن و به‌دلیل تحریم‌ها در حوزه جنگنده‌های پیشرفته و عدم توان ساخت آن سعی کرده است برای ایجاد موازنه و برقرار این خلأ عمدتا توان موشکی و پهپادی خود را ارتقا دهد. بنابراین اساسا بودن یا نبودن جنگنده‌های پیشرفته نقطه عطفی در توان بازدارندگی دفاعی ایران نیست.

● به چه دلیل؟

چون استفاده از جنگنده برای تجاوز است. نه دفاع. در حالی که جمهوری اسلامی ایران باور و باورها عنوان کرده است که اساسا تلاش برای ارتقای توان نظامی و دفاعی‌اش صرفا برای بازدارندگی و توان‌بخشی در برابر بازیگران منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای است. نه برای تجاوز و حمله نیامده‌گنجی؛ در نتیجه توان موشکی و پهپادی فعلی جمهوری اسلامی به مراتب بازدارنده‌تر، تاثیر دارم بازدارندگی از داشتن جنگنده‌های نظامی سوخو - ۳۵ و حتی نسل جدید جنگنده‌های آمریکایی است. ضمن اینکه اساسا نفس، مباحث و محتوای شکلی جنگ‌های سال‌های اخیر با دهه‌های گذشته فرق کرده است. این جنگ‌ها را می‌توان جنگ‌های هیبریدی، ترکیبی و همه‌جابه در نظر گرفت که معنا و سر آن به یک اتفاق‌ایتی، امنیتی و سیاسی بازمی‌گردد و دست و پای آن نهایتا جنگ‌های زمینی است. در این راستا نیروی هوایی و جنگنده‌های دوراندازی در نیروی ایران تمام‌کننده هستند. با این حال توان موشکی و پهپادی ایران فعلا بازدارندگی را برای ایران در منطقه رقم زده است. برای مثال کافی است به همین جنگ یمن نگاه کنید. انصارالله و حوثی‌ها با پهپادهای ۱۰ هزار دلاری ایرانی توانسته‌اند یک کشور ۱۰ برابر دلاری در برابر عربستان ایجاد کنند. چون رباض مجبور است برای خنثی‌کردن حملات این پهپادهای ۱۰ هزار دلاری، موشک‌های پاتریوت یک میلیون دلاری از آمریکا بخرد. بنابراین اکنون توان موشکی و پهپادی ایران توازن را به هم زده است. مضافا هزینه تعمیر، نگهداری و عملیاتی‌کردن جنگنده‌ها هم برای کشوری مانند ایران بسیار سنگین است. در عین حال هر چند سال یک بار باید این هواپیماها از نظر تجهیزات الکترونیکی و راداری به‌روز شوند.

● ولی زمانی که برای مثال کرجستان تمام میگ‌های ۲۱ خود یا هندوستان تمام میگ‌های ۲۳ خود را به اسرائیل داده‌اند تا آنها را به‌روز کند، نشان می‌دهد که تقویت اسکادران جنگنده هر کشور به‌مراتب مهم‌تر از توان موشکی و پهپادی است.

● با وجود درستی ادعای شما اما احتیاط شرط عقل است و برای تکرارنشدن تجربه جنگ ایران و عراق و اقدام صدام حسین درخصوص نادیده‌گرفتن توافق الجزایر و مالکیت بر اروند باید توان بازدارندگی تا جای ممکن تقویت شود.

اولا فضای دهه‌های ۵۰ و ۶۰ هجری شمسی به طور کامل متفاوت از سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ است. اکنون تقریبا برای همه کشورهای منطقه ثابت شده که ایران کشوری نیست که بتوان از در جنگ و اختلاف نظامی اهداف خود را پیش برد. مضافا خاورمیانه در طول سال‌های گذشته و به طور مشخص دریک دهه اخیر تجربه پرهزینه جنگ سوریه و یمن را هم از سر گذرانده که هنوز هم به طور کامل تمام نشده است؛ بنابراین تمایلی برای تکرار جنگ پرهزینه دیگری، آن هم با ایران وجود ندارد. بااین‌همه من هم معتقدم باید توان بازدارندگی افزایش پیدا کند؛ اما این توانایی نظامی باید با سلاح‌های بدافند به بیشبرد و تقویت توان دیپلماتیک کشور، نه اینکه فقط را به شکل برنرکی امنیتی کند.

● آن‌گونه که مطرح شد، قرار بود که در سپتامبر ۲۹ و ۱۹/۱۴۰ژانویه ۲۰۲۲ سید ابراهیم رئیسی به روسیه و دیدارش با ولادیمیر پوتین، همتای روسی علاوه بر امضای سند همکاری راهبردی ۲۰ساله ایران و روسیه، قرارداد تسلیحاتی ۱۰ میلیارد دلاری هم بین تهران و مسکو به امضا برسد. در همین زمینه ارزیابی‌هایی «تراویسان کاتارا» و روزنامه «اوراسیاویل» چاپ روسیه با وبگاه شبکه «تی‌آرتی» ترکیه، نشسال اینترست در ایالات متحده، شبکه فوربز، وبگاه آمریکایی «۱۹۴۵» و نقل از وبگاه «اوباسیون‌لاین» و... اخباری مبنی بر احتمال انعقاد قرارداد نظامی و تسلیحاتی بین جمهوری اسلامی ایران و روسیه در جریان سفر حضور سید ابراهیم رئیسی در مسکو برای فروش ۴۴ فروند جنگنده سوخو-۳۵ و دو سامانه موشکی اس-۴۰۰ و یک ماهواره نظامی مطرح کرده‌اند. حتی فوربز ادعا کرد در صورت عقد قرارداد بین ایران و روسیه احتمالا ۱۵ فروند از جنگنده‌های سوخو-۳۵ در اوایل ۲۰۲۲ به ایران تحویل داده خواهد شد که هیچ‌کدام از آنها رنگ واقعیت به خود نگرفت. حال با استناد به گفته فوق و دلیل احتمال داده در ذیل کفته‌های امیر سرتیپ حمید واحدی، فرمانده نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران، روسیه حاضر به فروش جنگنده‌های سوخو-۳۵ به ما بشود؟

به نظر من اساسا مسئله خرید تسلیحات، از همین حرف جنگنده از روسیه کار اشتباهی است.

● چرا؟

چون ملا ما قبلا میگ‌های ۲۹ را از روسیه خریده بودیم. چون اساسا طراحی این جنگنده‌ها (میگ‌۲۹) از سای وضعیت آب و هوایی سرد روسیه طراحی شده‌اند. یعنی اگر این جنگنده‌ها در مناطق گرم مانند فلات مرکزی و مناطق جنوبی ایران به پرواز درآیند، شاهد خرابی آنها خواهیم بود. مضافا روسیه نسل بیشرفته‌تر و مجهزتر همین میگ‌های ۲۹ را که به ایران داده بود، در اختیار هندوستان مانده بود که اساسا در اختیار کشور دیگر قرار داده شد. در اختیار تسلیحاتی - ۳۵ تا چه اندازه می‌تواند توان دفاعی ما را افزایش دهد؟

● اتفاقا پیوم همین نکته شما بسیاری معتقدند اگرچه جمهوری اسلامی ایران از نظر دفاعی و نظامی به یک نقطه بازدارنده با اتکا به توان موشکی و پهپادی رسیده، اما در جوزه برخورداری از جنگنده‌های پیشرفته دچار خلأ و نقصان است. به دلیل همین مسئله و کمبود در اسکادران هوایی ذیل دبود جنگنده‌های به‌روز، جمهوری اسلامی ایران به ناچاری افزایش توان موشکی و پهپادی تمرکز کرده است تا به یک نقطه بازدارنده برسد. به هر حال اسکادران بهیار برخوردار ایران از جنگنده‌هایی توپ F - ۴ (فانتوم ۲)، اف - ۵، اف - ۱۴، میگ-۲۹، سوخو ۲۲، سوخو۲۵، چنگدو جی ۷ با همان اف ۷ صادراتی چین، داسو میراژ ۵ - ۱ و برخی جنگنده‌های ساخت داخل مانند آذرخش، صاعقه و کوثر که عملا توان موتاژ و گیربه‌ایری از نوزتوپ اف - ۵ آمریکایی هستند. تشکیل می‌دهد.

اساسا توان دفاعی و نظامی ایران مبتنی بر بازدارندگی با اتکا به توان موشکی و پهپادی است. یعنی توان بازدارندگی نظامی و دفاعی ایران بر نیروی هوایی و جنگنده استوار نیست. چون طی چند دهه اخیر از جنگ تحمیلی، ایران به واسطه بودجه‌نداشتن و به‌دلیل تحریم‌ها در حوزه جنگنده‌های پیشرفته و عدم توان ساخت آن سعی کرده است برای ایجاد موازنه و برقرار این خلأ عمدتا توان موشکی و پهپادی خود را ارتقا دهد. بنابراین اساسا بودن یا نبودن جنگنده‌های پیشرفته نقطه عطفی در توان بازدارندگی دفاعی ایران نیست.

● به چه دلیل؟

چون استفاده از جنگنده برای تجاوز است. نه دفاع. در حالی که جمهوری اسلامی ایران باور و باورها عنوان کرده است که اساسا تلاش برای ارتقای توان نظامی و دفاعی‌اش صرفا برای بازدارندگی و توان‌بخشی در برابر بازیگران منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای است. نه برای تجاوز و حمله نیامده‌گنجی؛ در نتیجه توان موشکی و پهپادی فعلی جمهوری اسلامی به مراتب بازدارنده‌تر، تاثیر دارم بازدارندگی از داشتن جنگنده‌های نظامی سوخو - ۳۵ و حتی نسل جدید جنگنده‌های آمریکایی است. ضمن اینکه اساسا